

**YANGI O‘ZBEKISTON FUQAROLIK QONUNCHILIGI
RIVOJLANISHINING ZAMONAVIY BOSQICHIDA KORXONANI
IJARAGA BERISH SHARTNOMASI TARAFLARINING
JAVOBGARLIGINI TAKOMILLASHTIRISH**

**ПОВЫШЕНИЕ ОТВЕТСТВЕННОСТИ СТОРОН ДОГОВОРА АРЕНДЫ
ПРЕДПРИЯТИЯ НА СОВРЕМЕННОМ ЭТАПЕ РАЗВИТИЯ НОВОГО
ГРАЖДАНСКОГО ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА УЗБЕКИСТАНА**

**IMPROVING THE RESPONSIBILITY OF THE PARTIES TO THE
ENTERPRISE LEASE AGREEMENT AT THE MODERN STAGE OF THE
DEVELOPMENT OF THE NEW CIVIL LEGISLATION OF UZBEKISTAN**

*O‘zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti “Davlat huquqiy
fanlar va inson huquqlari” kafedrasida professori,
y.f.d., professor D.K.Axmedov*

*O‘zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti “Davlat huquqiy
fanlar va inson huquqlari” kafedrasida boshlig‘i,
y.f.d., dotsent A.A.Nuridullayev*

Annotatsiya: *Mazkur maqolada Yangi O‘zbekiston sharoitida fuqarolik qonunchiligining rivojlanishi va takomillashuvi jarayonida korxonani ijaraga berish shartnomasi taraflarining javobgarligi bilan bog‘liq nazariy va amaliy masalalar tahlil qilinadi. Korxonani mulkiy kompleks sifatida ijaraga berish munosabatlarining o‘ziga xos xususiyatlari, ijaraga beruvchi va ijaraga oluvchining shartnomaviy majburiyatlari hamda ularni bajarmaslik yoki lozim darajada bajarmaslikning huquqiy oqibatlari yoritilgan.*

Kalit soʻz: Korxona ijarasi, ijara shartnomasi, korxonani ijaraga berish, shartnomaviy majburiyat, fuqarolik-huquqiy javobgarlik, ijaraga beruvchi, ijaraga oluvchi, majburiyatlarni buzish, zararlarni qoplash, neustoyka, shartnoma intizomi.

Аннотация: В данной статье анализируются теоретические и практические вопросы, касающиеся ответственности сторон договора аренды предприятия в контексте развития и совершенствования гражданского законодательства в условиях Нового Узбекистана. Выделены специфические особенности отношений аренды предприятия как имущественного комплекса, договорные обязательства арендодателя и арендатора, а также правовые последствия их неисполнения или ненадлежащего исполнения.

Ключевое слово: Аренда предприятия, договор аренды, аренда предприятия, договорное обязательство, гражданская ответственность, арендодатель, арендатор, нарушение обязательств, возмещение убытков, неисполнение обязательств, договорная дисциплина.

Annotation: This article analyzes theoretical and practical issues related to the liability of the parties to the enterprise lease agreement in the context of the development and improvement of civil legislation in the conditions of New Uzbekistan. The specific features of the relationship of leasing an enterprise as a property complex, the contractual obligations of the lessor and the lessee, and the legal consequences of their non-fulfillment or improper fulfillment are highlighted.

Keywords: Enterprise lease, lease agreement, enterprise lease, contractual obligation, civil liability, lessor, lessee, breach of obligations, compensation for damages, default, contractual discipline.

Oʻzbekiston Respublikasida bozor munosabatlarining izchil rivojlanishi, mulkiy munosabatlar doirasining kengayishi hamda tadbirkorlik faoliyati uchun qulay huquqiy shart-sharoitlarning yaratilishi ijara munosabatlarini huquqiy tartibga solishning ahamiyatini yanada oshirmoqda. Milliy qonunchilikda mulkdorning oʻz mol-mulkidan erkin foydalanishi, uni boshqa shaxslarga vaqtincha egalik qilish va

foydalanish uchun berishi, shuningdek, shartnoma asosida mulkiy munosabatlarga kirishishi uchun zarur huquqiy kafolatlar belgilangan. Mazkur munosabatlar fuqarolik qonunchiligining shartnoma erkinligi, taraflarning tengligi, mulk daxlsizligi hamda fuqarolik huquqlarini to'sqinliksiz amalga oshirish kabi asosiy tamoyillari asosida tartibga solinadi.

O'zbekiston Respublikasi fuqarolik qonunchiligida ijara mulkiy munosabatlarning muhim shartnomaviy shakllaridan biri sifatida e'tirof etilib, ijaraga beruvchi va ijaraga oluvchining huquq hamda majburiyatlari, shartnomani tuzish, o'zgartirish va bekor qilish asoslari, ijaraga berilgan mol-mulkdan foydalanish tartibi hamda taraflarning javobgarligiga oid huquqiy qoidalar nazarda tutilgan. Bunda korxonani mulkiy kompleks sifatida ijaraga berish oddiy mol-mulk ijarasidan o'zining obyekti, mazmuni, taraflarning huquq va majburiyatlari hamda yuzaga keladigan huquqiy oqibatlarining murakkabligi bilan ajralib turadi.

Xususan, davlatimiz rahbari Sh.M. Mirziyoyev tadbirkorlar bilan bo'lgan uchrashuvda yurtimiz iqtisodiy qudratini mustahkamlashga munosib hissa qo'shayotgan 1 million 200 minglik biznes hamjamiyatini "Tadbirkorlar kuni" bilan tabriklar ekan, "Besh yil oldin tadbirkorlar bilan ochiq muloqot o'tkazish an'anasi yo'lga qo'yilganidan buyon biznes rivojiga to'siq bo'lgan minglab masalalarga yechim topildi. Bu borada 84 ta qonun, 861 ta farmon va qaror qabul qilindi", deya alohida ta'kidlab o'tdi.[1]

Mazkur islohotlar tadbirkorlik faoliyatining tashkiliy-huquqiy shakllarini kengaytirish, mavjud mulkiy resurslardan samarali foydalanish va ularni xo'jalik muomalasiga faol jalb etish uchun ham yangi imkoniyatlar yaratmoqda. Bu jarayonda korxonani ijara asosida tadbirkorlik faoliyatiga jalb etish mavjud ishlab chiqarish quvvatlaridan samarali foydalanish, tadbirkorning faoliyat ko'lamini kengaytirish, yangi biznes yo'nalishlarini yo'lga qo'yish hamda qo'shimcha iqtisodiy imkoniyatlarni shakllantirishning muhim huquqiy vositalaridan biri sifatida namoyon bo'ladi. Shu jihatdan, korxonani ijaraga berish munosabatlarini samarali huquqiy tartibga solish, shartnoma taraflarining huquq va majburiyatlarini aniq

belgilash hamda majburiyatlar buzilgan taqdirda ta'sirchan javobgarlik mexanizmlarini qo'llash tadbirkorlik faoliyatining barqaror rivojlanishini ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi.

Зотан, korxonani ijaraga berish shartnomasi tadbirkorlik faoliyatini amalga oshirish, mavjud ishlab chiqarish imkoniyatlaridan samarali foydalanish, mulkiy komplekslarning iqtisodiy muomaladagi ishtirokini ta'minlash hamda mulkdor va tadbirkor manfaatlarini uyg'unlashtirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, bunday shartnomaviy munosabatlarning murakkab xususiyati taraflar zimmasiga yuklatilgan majburiyatlarning aniq belgilanishi va lozim darajada bajarilishini taqozo etadi.

Shu nuqtayi nazardan, korxonani ijaraga berish shartnomasi bo'yicha majburiyatlarni buzganlik uchun javobgarlik masalalarini tadqiq etishda, avvalo, O'zbekiston Respublikasi fuqarolik qonunchiligida belgilangan ijara shartnomasiga oid umumiy qoidalarni o'rganish muhim ahamiyat kasb etadi. Chunki ijara munosabatlariga nisbatan belgilangan umumiy huquqiy qoidalar korxona ijarasi shartnomasi taraflarining javobgarligi asoslari, shartlari, shakllari va huquqiy oqibatlarini aniqlashda muhim huquqiy asos bo'lib xizmat qiladi.

Korxonani ijaraga berish shartnomasidan kelib chiqadigan majburiyatlarning buzilishi uchun javobgarlik masalalarini tadqiq etishda, avvalo, ijara shartnomasiga oid umumiy qoidalarni o'rganish muhim ahamiyat kasb etadi. Chunki ijara munosabatlariga xos bo'lgan umumiy huquqiy qoidalar korxona ijarasi shartnomasi bo'yicha taraflarning javobgarligi asoslari, shartlari va huquqiy oqibatlarini belgilashda ham tatbiq etilishi mumkin.

Korxonani ijaraga berish shartnomasi doirasida taraflar zimmasiga yuklatilgan majburiyatlarning lozim darajada bajarilishi ijaraga beruvchi va ijaraga oluvchi o'rtasidagi shartnomaviy munosabatlarning barqarorligini ta'minlovchi muhim omillardan hisoblanadi. Ijaraga oluvchi tomonidan shartnomada nazarda tutilgan majburiyatlarning bajarilmasligi yoki lozim darajada bajarilmasligi nafaqat uning o'zi uchun muayyan huquqiy oqibatlarni yuzaga keltiradi, balki ijaraga beruvchining huquqlari va qonuniy manfaatlariga ham salbiy ta'sir ko'rsatishi

mumkin. Shu sababli korxona ijarasi munosabatlarida majburiyatlarning bajarilishini ta'minlash hamda ularni buzganlik uchun javobgarlik choralari belgilash alohida huquqiy ahamiyatga ega.

Shu o'rinda, A.V.Yorsh tomonidan korxona ijara shartnomasi masalasida quyidagi fikrlar bildiriladi: "Korxonalar – turar-joy bo'lmagan xonalarning devorlarini siljitish orqali o'zgartirilishi mumkin. Bino elementining haqiqiy transferi mavjud. Korxonalarning o'zlari turli xil xususiyatlarga ega bo'lib, bu turar-joy bo'lmagan binolarning o'xshash obyektlar bilan bog'lanishi bilan bog'liq. Ijara obyekti o'zgartirilganda (ko'chirilganda) asl holati mavjud bo'lishni to'xtatadi va boshqa individuallashtiruvchi xususiyatlarga ega yangi massasini hosil qiladi. Oldindan mavjud ijara obyektlarni o'z ichiga olgan yangi obyekt bir nechta binolarga asoslangan yangi obyektни yaratish jarayonida, bu binolar mavjud bo'lishini to'xtatadi".[2]

Ma'lumki, korxonani ijaraga berish shartnomasi asosida ijara beruvchi ijara oluvchiga korxona faoliyati bilan bog'liq quyidagi obyektlarni vaqtincha egalik qilish va foydalanish maqsadida topshiradi:

- korxonaga tegishli bo'lgan yer uchastkasi maydoni;
- korxona tarkibidagi qurilish obyektlari;
- korxonaning asosiy va qo'shimcha tarkibiy tuzilmalari;
- korxonaga tegishli bo'lgan asbob-uskunalar;
- korxonaga tegishli bo'lgan qo'shimcha foydalanilayotgan vositalar va boshqalar.

Jumladan, Y.S.Bagdanovanning fikricha korxonani ijaraga berish shartnomasida ijaraga oluvchi yuridik va jismoniy shaxs quyidagi obyektlarga aloqador majburiyatlarni to'liq bajarishi kerak: "Korxonani ijaraga oluvchiga korxonaga tegishli quyidagi resurslarni taqdim etilishi mumkin:

- xom ashyo, yoqilg'i, materiallar zaxiralari;
- boshqa aylanma mablag'lar;
- yerdan foydalanish huquqi;

- suv obyektlaridan foydalanish huquqi;
- boshqa tabiiy resurslar;
- taraflar tuzgan shartnoma shartlariga muvofiq majburiyatlarni to'liq bajarish;
- ijaraga beruvchining korxonaga tegishli boshqa mulkiy huquqlari;
- korxona faoliyatining o'ziga xosligini hisobga olgan holda belgilarga (tovar belgilari va boshqalar) bo'lgan huquqlar;
- korxonaning shartnoma tuzish vaqtidagi qarzlar;
- unga talab qilish huquqlarini topshirish"[3] mumkin.

O'zbekiston Respublikasi Fuqarolik kodeksi va boshqa normativ hujjatlarda majburiyatlarni buzganlik uchun umumiy tartibda javobgarlik belgilangan. Ammo korxonani ijaraga berish shartnomasi uchun alohida javobgarlik belgilanmagan. Bizningcha, bu masalaga "Korxonani ijaraga berish shartnomasini bajarmaslik yoki lozim darajada bajarmaslik oqibatida yetkazilgan zararlar uchun ijaraga beruvchi va (yoki) ijaraga oluvchi korxona mulkining xususiyati, ishlab chiqarish sikli, moliyaviy va tashkiliy majmuasini inobatga olgan holda, shartnoma shartlaridan kelib chiqib alohida tartibda javobgar bo'ladi. Bunda yetkazilgan zararlar tarkibiga faqat real zarar emas, balki yo'qotilgan foyda ham kiritiladi.", Fuqarolik kodeksining mustaqil normasi tahririda yondashish ham mumkindir.

Barchamizga ma'lumki, korxonani ijaraga berish shartnomasi odatdagi nizosiz tartibda qanday shaklda tuzilgan bo'lsa o'zgartirilishi hamda bekor qilinishi mumkin. Taraflarning o'zaro kelishuvi O'R FK 384-moddasida "Shartnoma qanday shaklda tuzilgan bo'lsa, uni o'zgartirish yoki bekor qilish to'g'risidagi kelishuv ham shunday shaklda tuziladi, basharti qonunchilikdan, shartnoma yoki ish muomalasi odatlaridan boshqacha tartib kelib chiqmasa. Bir taraf shartnomani o'zgartirish yoki bekor qilish haqidagi taklifga ikkinchi tarafdan rad javobi olganidan keyingina yoki taklifda ko'rsatilgan yoxud qonunda yoinki shartnomada belgilangan muddatda, bunday muddat bo'lmaganida esa — o'ttiz kunlik muddatda javob olmaganidan

keyin, shartnomani o'zgartirish yoki bekor qilish haqidagi talabni sudga taqdim etishi mumkin".[4]

O'R FKda korxonani ijaraga berish shartnomasini o'zgartirish yoki bekor qilish masalalarini aniq bayon qilingan yoki belgilangan umumiy qabul qilingan asos yoki tushuncha mavjud emas. Bunday holat korxonani ijaraga berish shartnomasi bo'yicha majburiyatlarni buzganlik masalasida ham umumiy asoslarda javobgarlik belgilashga olib keladi. korxonani ijaraga berish shartnomasi bo'yicha majburiyatlarni buzganlik fakti bilan tushuntirishga urinish asosan huquqiy asoslarga emas aksincha, ko'proq matematik hisob-kitoblarga asoslangan yondashuvlar tamoyillaridan iborat. Faqat O'R FK 383-moddasida vaziyat jiddiy o'zgarishi munosabati bilan shartnomani o'zgartirish va bekor qilishga oid to'rt asosiy xususiyat bayon qilingan. Umumiy qabul qilingan tartibga ko'ra korxonani ijaraga berish shartnomasi bo'yicha majburiyatlarni buzganlik uchun javobgarlik masalasi qaysi subyekt tomonidan shartnoma shartlari bajarilmagan bo'lsa, to'lanishi belgilanadi.

O'R FK 385-moddasida "Shartnoma o'zgartirilganida taraflarning majburiyatlari o'zgartirilgan holda saqlanib qoladi. Shartnoma bekor qilinganida taraflarning majburiyatlari bekor bo'ladi".[5] Korxonani ijaraga berish shartnomasi bekor qilinganida majburiyatlari ham o'z kuchini yo'qotadi. Ijara shartnomasi bo'yicha majburiyatlarni buzganlik taraflar asosan kundalik amaliyotda pul ko'rinishida qoplanishi odatiy holatga aylangan.

Korxonani ijaraga berish shartnomasi bilan davlat mulkiga tegishli ko'chmas mulkni ijaraga berish shartnomasi bilan taqqoslasak, quyidagilarni ta'kidlashimiz lozim:

- 1) Ijara shartnomasining obyekti - davlat mulki bo'lgan ko'chmas mulk (davlat mulki);
- 2) Ijara shartnomasining maxsus subyekti predmeti (lizing beruvchi davlat – yuridik shaxs);
- 3) Ijara shartnomasini tuzishning alohida tartibi".[6]

D.V.Yelizarov tomonidan yuqorida yozilgan davlat mulkiga tegishli ko'chmas mulkni ijaraga berish shartnomasini korxonani ijaraga berish shartnomasi bilan farqli jihatlarini korxonani ijaraga berish shartnomasi bo'yicha berilishi lozim bo'lgan obyekt – tegishli mulk bo'lishi mumkin. Bundan tashqari korxona ijara shartnomasi subyekti alohida jismoniy yoki yuridik shaxs – davlat ham bo'lishi mumkin. Korxonani ijaraga berish shartnomasini tuzish, o'zgartirish tartibi ham alohida tartibda amalga oshiriladi. Mazkur shartnoma jihatlarining ham umumiyligi muhim.

Shu asnoda, L.T.Kokoyeva o'z tadqiqotining 3-bob, 3-paragrafi "Lizing shartnomasi bo'yicha majburiyatlarni bajarish masalalari va ularni bajarmaganlik yoki lozim darajada bajarmaganlik uchun javobgarlik" deb nomlanadi. Unda L.T.Kokoyeva lizing shartnomasining asosiy shartlari va ularni bajarish tartibi, mulkiy javobgarlikning ayrim masalalarini Fuqarolik kodeksi va maxsus qonun hujjatlari normalarining batafsil qiyosiy tahlili asosida muhokama qiladi. L.T.Kokoyevaning fikricha, "lizing shartnomasini bajarish qoidalari dispozitiv xarakterga ega, tavakkalchilikni taqsimlash, uchinchi shaxsning (mulk sotuvchisi) majburiyatlari, mulkni bermaslik oqibatlarini to'g'risidagi qoidalar bundan mustasno. Ta'kidlanishicha, lizing beruvchi shartnomaning amal qilish muddati davomida lizing obyektini majburiy ravishda qaytarib olish imkoniyatidan mahrum. Masalan, vindikatsiya qilish qoidalaridan foydalana olmaydi".[7]

Korxonani ijaraga berish shartnomasida ham korxonani ijaraga beruvchi shartnomada berilgan majburiyatlarni ijaraga oluvchi bajarishi yoki aksincha bajarmasligi masalasida tavakkal qilishga, shuning bilan bir paytda korxonani ishlab turgan holatda boshqa shaxsga topshiradi. Lekin korxonani qabul qilib olish paytida korxonaning ishchanlik holati mavjud yoki mavjud emasligi xavf (risk, tavakkalchilik) ostida bo'ladi. Korxonani ijaraga berish shartnomasi bo'yicha majburiyatlarni buzganlik uchun javobgarlik masalasi to'g'ridan-to'g'ri korxonada mavjud uning tarkibiy (asbob-uskunalarini) qismlarini eskirishi, zamonaviy texnika

ashyolarining shitob bilan rivojlanishi, ijaraga oluvchining joriy paytdagi moliyaviy holati va boshqa jihatlar ta'sir ko'rsatishi mumkin.

Fuqarolik doktrinasi nuqtayi nazaridan, I.A.Bushning o'rganishlaridan shartnoma taraflarning korxona ijarasi shartnomasi bo'yicha majburiyatlarni buzganlik masalasida javobgarliklarni belgilash jarayonida foydalanilishi mumkin bo'lgan fakt beriladi.

Masalan, "O'tkazish akti bino va inshootni ijaraga berish shartnomasi bo'yicha, shuningdek korxonani mulkiy kompleks sifatida ijaraga berish shartnomasi bo'yicha ko'chmas mulkka bo'lgan mulk huquqini o'tkazish majburiyati bajarilganligini tan olish akti sifatida ko'rsatilishi kerak. nafaqat fuqarolik huquqlarini amalga oshirish usuli, balki himoya qilish usuli sifatida ham ko'rib chiqilishi kerak, uning asosiy maqsadi mumkin bo'lgan huquqbuzarliklarning oldini olish va bostirish, nizolashayotgan tomonlarni normal, tartibli holatga keltirish kelishuvdir".[8]

Korxonani ijaraga berish shartnomasi bo'yicha majburiyatlarni aniqlash davomida tomonlar o'rtasidagi shartnoma bilan bir paytda yuqorida yozilganidek korxonani qabul qilish va topshirish dalolatnomasi, shu mazmundagi boshqa meyoriy hujjatlar ham hisobga olinishi kerak.

Xulosa qiladigan bo'lsak, birinchidan, korxona ijarasi shartnomasi bo'yicha tomonlarning javobgarligi bilan bog'liq qoidalar va shartlarni aniqlashtirish lozim. Bunday vaziyatda ijaraga beruvchi va ijaraga oluvchining qanday harakatlari va kamchiliklari shartnoma bo'yicha majburiyatlarning buzilishi deb tan olinishi mumkinligini va buning uchun qanday javobgarlik choralari ko'rilishini aniq belgilash kerak.

Ikkinchidan, Fuqarolik qonunchiligi bino va inshootlarni, masalan korxonalarni ijaraga berish shartnomasi bo'yicha ushbu majburiyatni bajarishning o'ziga xosligi, ushbu ijara munosabatlarida mulkni qabul qilish va topshirish aktidan foydalanishni belgilaydi. Mulkni qabul qilish va topshirish, o'tkazish dalolatnomasining mavjudligi ijaraga olingan binolardan haqiqiy foydalanish

shartlarini ko'rsatishi mumkin. Shuningdek, korxonadan foydalanish davrida ijara shartnomasiga amal qilish va shartnoma tomonlari huquqlarini himoya qilishning mulkiy usullarini qo'llash va boshqa faktorlarni e'tiborga olishimiz kerak.

Uchinchidan, korxonani ijaraga berish shartnomasida berilgan majburiyatlar masalasida korxonadan foydalanganlik uchun to'lov sifatida tegishli miqdorni to'lash talablari bilan bog'liq nizolar ko'p uchraydi. Korxonani ijaraga berish shartnomasi bo'yicha majburiyatlar nizoli korxonalarga egalik qilish va undan foydalanish faktini sudda isbotlash majburiyatidan ozod etmaydi. Bunday holda, ijaraga olingan korxonani qabul qilish va topshirish dalolatnomasi bino va inshootning o'tkazilishi, ijarachiga topshirilishini tasdiqlovchi yagona asosiy va bevosita hujjat bo'ladi.

To'rtinchidan, korxonani ijaraga berish shartnomasi bo'yicha majburiyatlar asosan korxona tarkibiy qismlarining avvalgidek soz, talabga javob beradigan holatda ishlashi, shartnoma bekor qilinganda yoki o'zgartirilganida korxona tarkibiy qismlari taraflar shartnomada kelishgan shartlar asosida topshirilishi, basharti yetkazilgan zarar yoki shartnomada bajarilishi lozim bo'lgan majburiyatlarni bajarish uchun javobgarlik holatlari aniqlansa, tegishli tartibda mazkur shartnomada yozilgan majburiyatlar orqali yetkazilgan zararni javobgardan undirish mexanizmlarini takomillashtirish muhimdir.

Beshinchidan, korxonaning ijara shartnomasi bo'yicha majburiyatlarni buzganlik uchun javobgarlikni takomillashtirish ijarachi va ijaraga beruvchining majburiyatlarini aniq belgilaydigan shartnomaning aniq shartlarini belgilash kerak. Shuningdek, shartnomaga majburiyatlarning bajarilishini nazorat qilish mexanizmlarini, masalan, ijaraga olingan korxonaning holatini muntazam ravishda kuzatib borishni kiritish kerak.

Yakuniy xulosa qiladigan bo'lsak, korxonaning ijara shartnomasi bo'yicha majburiyatlarni buzganlik uchun javobgarlik shartnomaviy munosabatlarda muhim rol o'ynaydi va har ikki tomondan jiddiy yondashuvni talab qiladi. Shuni esda tutish kerakki, shartnoma shartlariga rioya qilish ijarachi uchun ham, ijaraga beruvchi

uchun ham o'zaro manfaatli bo'lib, ular o'rtasida barqaror va uzoq muddatli munosabatlarni yaratishga yordam beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Jonibekov Z. Prezidentning tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlashi farovonlik va yurt taraqqiyotini kafolatlaydi // https://uza.uz/uz/posts/prezidentning-tadbirkorlikni-qollab-quvvatlashi-farovonlik-va-yurt-taraqqiyotini-kafolatlaydi_896777
2. А.В.Ёрш. Аренда зданий и иных сооружений. Специальность 12.00.03 - гражданское право; предпринимательское право; семейное право; международное частное право. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. – Москва, 2003. – С.23.
3. Договор аренды предприятий (понятие, характеристика, стороны, форма, содержание, права и обязанности сторон) // <https://zaochnik.com/spravochnik/pravo/grazhdanskoe-pravo/arenda-predpriyatij/>
4. O'zbekiston Respublikasining Fuqarolik kodeksi, Birinchi qism // <https://lex.uz/docs/111189>
5. Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Ахборотномаси, 1996 й., 2-сонга илова; 1997 й., 2-сон, Қонунчилик маълумотлари миллий базаси, 03/22/782/0576-сон; 08.11.2022 й., 03/22/801/0998-сон; 25.10.2023 й., 03/23/871/0797-сон; 22.02.2024 й., 03/24/911/0142-сон; 28.02.2024 й., 03/24/914/0161-сон
6. Д.В.Елизаров. Гражданско-правовые проблемы аренды недвижимого имущества. Специальность 12.00.03- Гражданское право; предпринимательское право; семейное право; международное частное право. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. – Владивосток, 2011. – С.16.
7. Л.Т.Кокоева. Основные проблемы гражданско-правового регулирования арендных отношений. 12.00.03 - Гражданское право; предпринимательское право; семейное право; международное частное право. Автореферат

диссертации на соискание ученой степени доктора юридических наук. – Саратов, 2004. – С.41.

8. И.А.Буш. Защита прав участников арендных отношений по Российскому законодательству. 12.00.03 — Гражданское право; предпринимательское право; семейное право; международное частное право. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. – Саратов, 2011. – С.26.